

Utrotningshotade papegojor

OGH FÅGELSKYDD I COLOMBIA

TEXT & FOTO: SAMUEL HANSSON

Det sargade Colombia är väl mest känt för sitt kokain och årtionden av ett våldsamt och tillsynes olösligt inbördeskrig. Denna bild är visserligen sann, men Colombia är så mycket mer. Bakom de mörka tidningsrubrikerna döljer sig ett varmt och gästvänligt folk som förfogar över världens största biologiska mångfald. I detta det fågelrikaste av länder kämpar fågel-skyddsorganisationen ProAves Colombia – i medvind – för att rädda alla arter och deras livsmiljöer till eftervärlden.

Den leriga stigen slingrar sig i oändlighet uppför den västra sluttningen av Andernas centrala cordillera. Svetten lackar och andhämtningen är tung. Jag tar en kort paus, pustar ut och fortsätter sedan målmedvetet framåt och uppåt, ständigt uppåt. Sikten blir stadigt sämre i takt med att bergsryggen stillsamt sveps in en ljusgrå, fuktig dimma. Det är inte för inte som denna mossbeklädda skog kallas för "cloud forest".

Efter fyra timmars knatande och en saftig stigning på 1 700 meter når vi sent på eftermiddagen El Mirador, "Utsiktspunkten", som för tillfället inte gör det minsta skäl för sitt namn. Precis som i svenska fjällen är vädret i Andernas högre regioner nyckfullt; regn, hård blåst och kyla råder den ena stunden och brännande sol från en klarblå himmel den andra. Det är ett tufft klimat som sätter såväl växter och djur som människor på prov. Här på 3 400 meters höjd närmar sig temperaturen ofta nollan på nätterna. Områdets många arter kolibrier är tvungna att sänka kroppstemperaturen under natten för att kunna spara tillräckligt med energi för att överleva!

Naturresevatet El Mirador med tillhörande hacienda ägs sedan 2003 av ProAves. Vi tas emot av reservatsvakten och hans familj som bor här året om. En närmare presentation av "vi" kan kanske vara på sin plats. De nu mer eller mindre slitna fotgängarna är Nicolay, samordnare för ProAves papegojprojekt i Quindío, Diego, hans medarbetare, Chris, långtidsvolontär från Nya Zeeland, Viviana, ung biologistuderande från Cali, och jag själv, för närvarande global fågelskådare på heltid. Våra väskor lastas av från packhästarna, vi snabbinstallerar oss i olika rum och serveras sedan en sen men basant lunch bestående av ris, bönor och stekbananer.

Trots vårt tillstånd av allmän utmattning, ger maten tillräckligt med energi för att hjälpa oss uppför en brant sluttning till en holk med häckande Golden-plumed Parakeet *Leptosittaca branickii*, en av områdets tre utrotningshotade papegojor. Nicolay, Diego och Chris är angelägna att titta till den närmare nio veckor gamla ungen som borde vara flygg vilken dag som helst och jag är inte sen att hänga på. Den ovanliga kolibrin Mountain Avocetbill *Opisthoprora euryp-tera* ses som hastigast under promenaden.

Sedan reservatet bildades har 120 holkar för papegojor satts upp i skogen, en följd av ett mycket lyckat försöksprojekt för att rädda den starkt hotade Yellow-eared Parrot *Ognorhynchus icterotis* längre söderut i Cordillera Central. Naturliga bohål för papegojor har blivit allt sällsyntare, och det är inte ovanligt att häckningar spolieras i de kalla och fuktiga förhållanden som råder högt uppe i Anderna. För både Yellow-eared Parrot och ProAves har holkarna inneburit ett enormt uppsving – på bara några år har Proyecto Ognorhynchus blivit Amerikas mest framgångsrika återhämtningsprojekt hittills.

Nicolay klättrar ledigt uppför en vinglig repstege och kikar in i holken. Ungen är kvar och vid liv! En närmare examination bedöms lämplig att uppskjuta till morgondagen, så snart står jag ensam kvar i otålig väntan på att föräldrarna ska flyga in för kvällen. Dimman tättnar. När de anländer klockan 17:25 är det mest som två långstjärtade grå skepnader. Med stumma ben klampar jag ner till huset innan skymningen faller.

Det är med stor spänning jag vaknar följande morgon. Idag är det äntligen dags! Vädret är mycket bättre. Efter frukost ger vi oss iväg i

Nicolay vid holken med häckande Golden-plumed Parakeet.

Viviana, Chris, Diego och Nicolay i färd med att undersöka ungen av Golden-plumed Parakeet.

Golden-plumed Parakeet, c:a 9 veckor gammal.

samlad tropp för att inspektera tre aktiva holkar. Första anhalten är gårdagens holk med Golden-plumed Parakeet. Den charmiga, gräsgröna ungen med gyllene streck på kinden bärs ner i en tygpåse och utsätts sedan för en ingående undersökning. Ungen är välutvecklad men behöver säkert någon vecka till på sig för att kunna lämna holken. Efter noggranna mätningar, vägning och fotografering får den återvända till holkens trygghet. Även om Golden-plumed Parakeet förekommer från Colombia till Peru, har få människor kommit i närtkontakt med den här arten, och de data som insamlas är unika.

Vår fortsatta vandring går genom bambubeströdd skog och över betade ängar. Några vackra Golden-fronted Whitestarts *Myioborus ornatus* och Scarlet-bellied Mountain-Tanagers *Anisognathus igniventris* är välkomna färgklickar på nädhinnan. Pulsen stiger när jag inser att för varje steg jag tar, kommer vi Fuertes's Parrot allt närmre. Fuertes's Parrot *Hapalopsittaca fuertesii*! Sydamerikas sällsyntaste papegoja i vilt tillstånd, som endast setts av ca 15 personer tidigare. Någonsin!

I centrala Colombia insamlades 1911 några exemplar av en dittills okänd papegoja. Den beskrevs året därpå av F. M. Chapman som gav den namnet *Hapalopsittaca fuertesii* efter den berömda amerikanske fågelkonstnären Louis Agassiz Fuertes. Det skulle dröja 78 år innan fågeln med säkerhet påträffades igen! Under några år sågs smärre flockar i reservaten Alto Quindío Acalde och Cañón del Quindío, sista gången 1995. Sju år senare, i juni 2002, hittades äntligen efter mycket sökande en ny population, på östsluttningen av centrala Anderna, och 2003 ytterligare en på västsluttningen. Delar av den resterande skogen på dessa lokaler köptes sedermera in av ProAves, medan flera angränsande områden kunde avsättas som ett lapptäcke av små privata reservat. Den totala världspopulationen av Fuertes's Parrot uppskattas till 155 individer, varav sammanlagt ca 95 fåglar vid El Mirador och det närbelägna reservatet Brillante. Ytterligare populationer kan finnas, men sökandet har försvärats eller omöjliggjorts p.g.a. av Farc-gerillan.

Holk med häckande Fuertes's Parrot.

Vi korsar en bäck, går upp för en sluttning och där, nära skogsbrynet, sitter holken. Medan Nicolay lirkar med sin machete för att få upp luckan till holken hörs plötsligt föräldrarnas locklåten. Nicolay klättrar snabbt ner igen, och vi sätter oss tysta ner på marken intill ett buskage med blickarna spängt riktade mot boträdet. Det tar en stund innan ungen svarar på föräldrarnas mjuka lockrop. I etapper närmar de sig holken och det är en obeskrivligt härlig känsla att få in den första fågeln i kikaren! Den är sällsamt guldgrön i nyan sen, med en blå fläck på hjässan och fält av rött och blått på vingknogen. En efter en försvinner de in i holken och ger sig av igen efter ungefär tio minuter.

Den ensamma sju veckor gamla ungen har snart plockats ner för undersökning och allmän beundran. Givetvis passar jag på att bli för-evigad tillsammans med den lilla krabaten. Precis som för Golden-plumed Parakeet är häckningssäsongen för Fuertes's Parrot i sitt slutskede. Två kullar har redan lämnat sina holkar, denna unge är kvar högst en vecka till och i vår tredje och sista holk ska det finnas tre ungar. På vägen dit noterar vi överflygande Rufous-fronted Parakeets *Bolborhynchus ferrugineifrons*, områdets tredje utrotningshotade papegoja. Dessa små parakiter lever vid och ovanför trädgränsen i några få områden i centrala Colombia. Ett strilande duggregn passerar tillfälligt medan vi forcerar en brant sluttning och så småningom befinner vi oss vid den sista holken. Diego klättrar högt upp i trädet och plockar ner ungar. Alla tre är vid god hälsa, även om en av dem är oroväckande liten. I mitt knä har jag två procent av världens Fuertes's Parrots . . .

ProAves ansträngningar att rädda Colombias utrotningshotade fåglar har hittills varit anmärkningsvärt framgångsrika, inte minst med tanke på att organisationen bildades först 1998. Ekonomiska anslag kommer i första hand från utländska organisationer men även en del inhemska. Fundación Loro Parque, som jobbar med utrotningshotade papegojor över hela världen, stod 2003 för en fjärdedel av ProAves intäkter. Idag finns inte mindre än ca 70 anställda

*Fuertes's Parrot *Hapalopsittaca fuertesii*, ca sju veckor gammal.*

Buff-winged Starfrontlet Coeligena lutetiae (ung hane), en av El Miradors många vackra kolibrier.

medarbetare och optimismen inför framtiden är stor. Visionen är att bli en förebild för naturskydd i hela Latinamerika, och man jobbar efter fyra hörnstenar:

1. Fältarbete och forskning. Sedan starten har flera nya arter för vetenskapen hittats och andra återupptäckts efter att ha varit "försvunna" i årtionden (senast Dusky Starfrontlet *Coeligena orina*, som var känd från ett enda skinn och vars artstatus var starkt ifrågasatt). 2003 jobbade 23 studenter med avhandlingar om en utrotningshotad art.
2. Skydd för arter och biotoper. ProAves äger redan ett antal egna naturreservat. Dessutom har de översyn över flera nätverk av privata reservat. Ett nära samarbete med lokalbefolkningen är en förutsättning för ett effektivt och långvarigt skydd.
3. Utbildning. Miljömedvetande och vikten av naturskydd undervisas i skolor och byar.
4. Utveckling. ProAves jobbar aktivt för att vinna ny mark på alla handa områden.

Ett par på måfå uppsatta slöjnet blir centrum för nästföljande dags aktiviteter. Någon skulkgig fågel borde kunna infångas, kanske rent av en blandflock. Eller varför inte den förmodade obeskrivna furnariiden som hittats i just det här området! Mina förhoppningar kommer nästan alla på skam, men två fåglar fastnar i alla fall i det ena nätet. Den första, en kolibrihona, smiter utan att ens hinna bli artbestämd. Den andra, också den en kolibri av den långnäbbade arten Buff-winged Starfrontlet *Coeligena lutetiae*, kan däremot studeras och beundras på närhåll.

Hisnande vackra vyer möter mig när jag sista morgonen blickar ut från El Mirador. Långt i fjärran sticker topparna i Andernas väst-

ra cordillera upp över molnen, och nedanför mig börjar åter insvepnigen av den i solljus mörkgröna molnskog. Tänk att detta fantastiska landskap vara drabbat av så många plågor. Men trots Colombias politiskt ovissa framtid finns det ändå många ljusglimtar, och ProAves Colombia är definitivt en av dem.

Vill du veta mer om ProAves Colombia (främst på spanska)? Besök då organisationens hemsida, www.proaves.org.

samuelhansson@hotmail.com

"I mitt knä har jag två procent av världens Fuertes's Parrots . . ."